

Tid Tisdagen den 26 november 2019 kl. 08.30 – 09.00
Plats Serviceförvaltningen, Palmfeltsvägen 5
Justering Måndagen den 2 december 2019 §§ 1-3, 5-10

Omedelbart justerade paragrafer

Justering Tisdagen den 26 november 2019 § 4

Eva Solberg

Ingela Edlund

Närvarande

Beslutande ledamöter:

Eva Solberg (M) ordföranden

Ingela Edlund (S) vice ordföranden

Henrik Sjölander (M)

Jan Bressler (L)

Tjänstgörande ersättare:

Joakim Andersson (V)

för Jessica Nilsson (V)

Ersättare:

Bibbi Madsen (M)

Claes Eliason (M)

Kerstin Rossipal (KD)

Anton Jägare (S)

Tjänstemän:

Förvaltningschefen Anna-Karin Sandén, Liseloth Engelgren, Åse Geschwind, Mariann Hellström, Thomas Lundberg, Madeleine Nordström, Annika Press, Liselotte Skoglund, och Karin Toll Lane samt personalföreträdare Lois Lopez §§ 1-9 och Polette Gonzales.

§ 4**Uppdatering av programmet för upphandling och inköp**

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Dnr 1.1.5–594/2019

Beslut

Servicenämnden beslutar enligt förvaltningens förslag:

- 1 Servicenämnden beslutar att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.
- 2 Servicenämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande från den 12 november 2019.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Eva Solberg m.fl. (M) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Ingela Edlund (S) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut samt att därutöver anföra följande:

Förslaget till uppdatering av stadens program för upphandling och inköp gör det ytterligare tydligt att den nuvarande majoriteten saknar ambitioner för stadens upphandlingsverksamhet. Avsaknaden av målen i Agenda 2030, som bör vara en utgångspunkt i all verksamhet som staden bedriver är anmärkningsvärt då staden i andra sammanhang säger sig vilja vara ledande i implementeringen av Agenda 2030. Styrdokument såsom detta måste vara relaterade till agendan och inköpare måste få utbildning i hur upphandlingar kan bidra till att nå målen i agendan. De tre uppsatta målen majoriteten valt att fokusera programmet på är i huvudsak av ekonomisk natur. Att arbeta med Agenda 2030 i inköpsarbetet innebär bland annat att i upphandlingsarbetet utgå från social och ekologisk hållbarhet och ha insikt om hur stadens agerande påverkar världen utanför staden. Det ger vidare en god grund för jämställdhetsarbete i upphandlingen.

Att som en stor aktör på upphandlingsområdet inte vilja påverka och skapa ett mervärde för pengarna är förvånande. Genom att ställa krav på leverantörer och på de varor och tjänster som upphandlas kan upphandling bidra inte enbart till en ekonomisk och kvalitativ hållbarhet, utan även till ett socialt och demokratiskt ansvarstagande Stockholm samtidigt som välfärden utvecklas och medborgarnas behov tillgodoses.

Vi vet av erfarenhet att sociala krav i upphandling bidrar till att kompetensförsörjningen underlättas i välfärdssektorn och en inkluderande arbetsmarknad där medborgarna ges bättre förutsättningar för delaktighet i samhället genom att komma ut i arbete och praktik. Därför är det oroande att se att majoriteten nu går från att ställa krav på leverantörerna i syfte att minska arbetslösheten för grupper utanför arbetsmarknaden och öppna upp för anställning och praktik, till att istället uppmana nämnder och bolag till att endast sträva efter att nå samma mål.

Sedan det nu gällande programmet för upphandling och inköp antogs i kommunfullmäktige har riksdagen ansett det nödvändigt att, när det är behövt, ställa villkor om lön, semester och arbetstid. Det var något den dåvarande borgerliga oppositionen debatterade emot när det fördes in i nuvarande program med argumentet att det hämmade småföretagandet. Vi anser att stadens leverantörer inte ska kunna skaffa sig konkurrensfördelar genom bristande arbetsvillkor för sina anställda. Den idén leder bara till osund konkurrens som slår ut de schysta företagen. Därför är det oroande att den politiska majoriteten nu stryker alla skrivningar om kollektivavtalsliknande villkor. Vi ser stora risker i att inte fortsatt belysa de arbetsrättsliga villkoren i stadens upphandlingsprogram, trots nu gällande lagstiftning.

Bedömningen av om det föreligger ett behov av att ställa arbetsrättsliga villkor måste göras i den enskilda upphandlingen. För de fall det är behövt ska den upphandlande enheten även som särskilda kontraktsvillkor ange villkor i enlighet med ILO:s åtta kärnkonventioner. Det ställer stora krav på enheterna att göra dessa bedömningar då de inte kan förväntas ha kunskap om de arbetsvillkor som gäller för hela arbetsmarknaden. Vilka faktorer som ska påverka bedömningen av när det är behövt att ställa särskilda arbetsrättsliga kontraktsvillkor kommer att variera med tiden vilket kräver en stor arbetsinsats av den upphandlande enheten. Denna behövighetsbedömning kräver en god insikt i olika branscher och därför gav vi servicenämnden ett övergripande ansvar för att tillhandahålla konsultativt stöd vid användning av arbetsrättsliga villkor i upphandlingar. Detta togs dock bort av den nuvarande majoriteten.

Sammantaget när kravet tas bort ur programmet och inget stöd ges riskerar nämnder och styrelser att helt upphöra att ställa kravet eftersom lagstiftningen är förenad med ett krav på behövighetsprövning och därmed en möjlighet att se dessa

krav som icke behövliga. Omvänt om staden ville upprätthålla krav på goda arbetsvillkor hade det varit naturligt att låta det finnas kvar i programmet tillsammans med vägledning om hur detta ska tillämpas i staden. Det är också värt att notera att lagstiftningen inte är lika långtgående som den tillämpning som staden valt att hävda exempelvis i fråga om förfrågningsunderlaget i LOV-upphandlingen av hemtjänst. Där ställdes också krav på en pension i nivå med avtal vilket garanterar att de som jobbar med våra äldre själva får en värdig ålderdom.

Vidare anser vi att programmet bör gå längre i meddelarfriheten än vad lagen kräver för att stärka förtroendet för stadens upphandlingsarbete. Även anställda, underkonsulter och underleverantörer bör kunna påtala oegentligheter. Även detta är något som enligt gällande lagstiftning ska behövlighetsbedömas i relation till proportionalitetsprincipen, de anställdas lojalitetsplikt och skyddet för företagshemligheter, men då privata aktörer i allt större utsträckning sköter verksamheter som har varit kommunala angelägenheter är det nödvändigt att utsträcka meddelarfriheten.

I programmet hänvisas till stadens miljöprogram och handlingsplaner som styrande och vägledande i upphandlings- och inköpsarbetet, samt att miljö- och klimataspekter framgår av bilagor. Upphandling av livsmedel pekas dock särskilt ut i programmet, vilket tenderar att göra programmet inkonsekvent och otydligt. En komplettering med tydligare miljö- och klimatkrav bör ske. Till exempel har transporter, kemikalier, energianvändning, hantering av byggavfall och schaktmassor en stor påverkan och bör stå med i programmet. Ett generellt krav på nollutsläpp eller klimatneutralitet måste vara självklart i alla upphandlingar.

- 3) Joakim Andersson (V) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut samt att därutöver anföra följande:

Vänsterpartiets uppfattning är att offentlig upphandling och inköp ska användas för att driva samhällsutvecklingen i en ekologiskt, socialt, demokratiskt och ekonomiskt hållbar riktning. I grunden behöver staden i större utsträckning bedriva samhällsviktiga tjänster i egen och i ideell regi, för att värna välfärden för stockholmarna och stoppa skatteslöseriet som ger vinstsyftande bolag rätten att tjäna grova pengar på skolor, gruppboenden och äldreboenden. Fortfarande är kommunal regi den enda garanten för att tillgodose

allmänhetens insyn, rätten till kollektivavtal och direkt rådgivning för staden att ingripa när verksamheter inte fungerar.

Det program som vi var med om att ta fram under den förra mandatperioden, som redan revideras av den nya majoriteten, gav staden större möjligheter att ställa krav på exempelvis utbildningsnivå, bemanning och yrkesmässig förmåga att leverera det som staden beställer. Klausulen för meddelarfrihet breddades och stadens leverantörer skulle inte få konkurrensfördelar genom bristande anställningsvillkor. Krav skulle ställas på särskilda kontraktsvillkor i nivå med svenska kollektivavtal så långt det var ändamålsenligt och möjligt enligt lag, när leverantörerna inte var kollektivavtalsanslutna. För första gången i stadens historia ställdes krav på bland annat tjänstepension i upphandlingen av hemtjänsten. Programmet hade också ett uttalat syfte att bidra till miljöprogrammets ambitioner. Införandet av sociala krav och miljökrav bidrog tydligt till målet om ett Stockholm för alla.

Avsaknaden av viktiga sociala och miljörelaterade krav i det program som dåvarande alliansen införde bidrog till sämre kvalitet och underbudskonkurrens. Givetvis välkomnar vi därför att man behåller en hel del i nuvarande program och vill skärpa vissa skrivningar om miljö, klimat, djurskydd och etisk handel. Frågan är vad det betyder i praktiken, särskilt som majoriteten inte ens tar in de globala hållbarhetsmålen enligt Agenda 2030 i sitt uppdaterade program. Exempelvis anser vi i likhet med exploateringskontorets att korruption i alla situationer ska motverkas och att skrivningarna om korruption både är för vaga och för svaga. Vi instämmer vidare i kontorets förslag om en visselblåsarfunktion för anställda, underkonsulter och underentreprenörer hos stadens leverantörer då dessa inte omfattas av lagen om meddelarskydd.

Vi ifrågasätter starkt varför vartenda ord om krav i nivå med svenska kollektivavtal tas bort ur programmet, där vi istället ser behov av högre ambitioner. Möjligheten att exempelvis arbeta för att kunna kräva försäkringar för de anställda verkar inte vara något som majoriteten vill prioritera. Vi saknar också ambitioner att utvärdera den bristande kontinuiteten som LOU-upphandlingar inom välfärden innebär eller att ens vilja skydda LSS-verksamheter från sådana upphandlingar. Tidigare text om strävan mot uppföljnings- och rapporteringsrutiner som gör det möjligt med en neutral jämförelse för utförare i valfrihetssystemen har strukits liksom att särskild hänsyn ska tas till ILO:S grundläggande

konventioner om mänskliga rättigheter. Sammantaget är tyvärr det reviderade programmet en politisk anpassning högerut.

Beslutsgång

Ordföranden Eva Solberg (M) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Reservation

Vice ordföranden Ingela Edlund (S) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Joakim Andersson (V) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Vid protokollet
Åse Geschwind